

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. rugsėjo 29 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas), Agnės Tiknūtės (pranešėja) ir Jūratės Varanaukaitės, teismo posėdyje kasacinę rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo G. K. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje ieškovo G. K. ieškinį atsakovėms Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai ir Lietuvos Respublikai, atstovaujama Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, dėl drausminės nuobaudos – atleidimo panaikinimo, atleidimo iš darbo pripažinimo neteisėtu, tretieji asmenys Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras ir J. S..

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių atnaujintos bylos nagrinėjimo ribas, šiuose darbuotojų pareigų pažeidimo konstatavimą, drausminės nuobaudos – atleidimo iš pareigų skyrimą, drausminės nuobaudos skyrimo terminą, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovas G. K. prašė: 1) panaikinti 2017 m. birželio 12 d. įsakymą Nr. P-92 „Dėl drausminės nuobaudos skyrimo G. K. ir jo atleidimo iš Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus pareigų“ ir juo ieškovo G. K. paskirtą drausminę nuobaudą – atleidimą; 2) grąžinti ieškovo į Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (toliau – ir LNOBT) generalinio direktoriaus pareigas; 3) priteisti ieškovo naudai vidutinį darbo užmokesį už priverstinės pravaikštos laiką nuo jo atleidimo iš darbo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo dienos; 4) priteisti ieškovo naudai iš atsakovių Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, neturtinės žalos, kurios dydis yra 10 000 Eur, atlyginimą; 5) priteisti ieškovo naudai iš atsakovių Kultūros ministerijos visų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; 6) sprendimo dalį dėl vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio priteisimo ir ieškovo grąžinimo į darbą nukreipti vykdyti skubai.
- 2017 m. birželio 12 d. kultūros ministrės 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 sudaryta komisija priėmė motyvuotą išvadą Nr. G2-4415 „Dėl galimo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus G. K. darbo drausmės pažeidimo“, kurioje, remiantis Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – ir VTEK) sprendimu Nr. KS-52 ir atsižvelgiant į įsakymu Nr. P-55 pritaikytą nuobaudą – pastabą, buvo nepagrįstai konstatuotas darbo drausmės pažeidimas ir pasiūlyta ieškovo atleisti iš LNOBT generalinio direktoriaus pareigų. 2017 m. birželio 12 d. kultūros ministrė priėmė įsakymą Nr. P-92, kuriuo G. K. pripažino padarius drausmės pažeidimą ir skyrė jam drausminę nuobaudą – atleidimą iš pareigų. Su ieškovo sudarytos darbo sutarties nutraukimo ir atleidimo pagrindais buvo šie: 1) ieškovo darbo santykiai su VšĮ „Vilniaus festivaliai“, negavus Kultūros ministerijos leidimo; 2) ieškovo individualios veiklos vykdymas, negavus Kultūros ministerijos leidimo; 3) ieškovo įsakymu Nr. P-55 paskirta drausminė nuobauda – pastaba; 4) ieškovo, vadovaujantis VTEK sprendimu Nr. KS-52, pripažintas pažeidusiu Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatas.
- Šiuo metu iš pirmiau nurodytų darbo sutarties nutraukimo ir atleidimo pagrindų yra likę tik pirmieji du. VTEK sprendimo Nr. KS-52 panaikinimo faktas nulėmia darbo sutarties su ieškovu nutraukimo neteisėtumą: pirma, VTEK sprendimu Nr. KS-52 konstatuotas ieškovo neteisėtas veikimas, esant tiesioginei ir nuolatinei interesų konfliktui grėsmei, turėjo esminę įtaką Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatymui (toliau – PSMI) 13 straipsnio pažeidimo kvalifikavimui kaip šūkštus darbuotojų pareigų pažeidimo pagal Lietuvos Respublikos darbo kodeksą (toliau – ir DK) 235 straipsnio 2 dalies 4 ir 11 punktus; antra, išnykus vienam iš ieškovo atleidimo iš darbo pagrindų dėl šūkštus darbuotojų pareigų pažeidimo, ieškoviui yra nepagrįstai skirta DK 237 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo; trečia, esant panaikintam VTEK sprendimui Nr. KS-52, drausminės nuobaudos taikymas, konstatuotas PSMI 13 straipsnio pažeidimą, neatitinka DK 238 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų ir nėra proporcinga priemonė padarytam darbo pareigų pažeidimui. Ieškovas nurodė, jog VTEK sprendimas Nr. KS-52 nulėmė jo darbo santykių su atsakove pasibaigimą. Atsakovės 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 sudaryta komisija (toliau – Komisija) neatliko savarankiškos faktinių aplinkybių analizės, vertinimo ir nekonstatavo drausmės pažeidimo faktą atsietai nuo VTEK sprendimo Nr. KS-52. VTEK sprendimo Nr. KS-52 pripažinimas neteisėtu turi tiesioginę įtaką PSMI 13 straipsnio pažeidimo, kaip pagrindinio taikyti drausminę nuobaudą, kvalifikavimui. Vidaus audito metu surinkti duomenys yra tik prielaida dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo (toliau – VPIDVTI) 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 dalies nuostatų pažeidimo. Ieškovas nurodė, jog Komisijos išvados dalys „Vertinimas“ nurodoma, kad būtent VTEK konstatuoti ir įrodyti pažeidimai atitinka DK 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktuose nurodytas „šūkštų pažeidimų sudėtis“, o Komisijos išvadų teksto daugumą sudaro VTEK sprendimo Nr. KS-52 pažodinės citatos. Be to, Komisijos nariai neturėjo reikiamos kompetencijos atlikti savarankiškos faktinių aplinkybių analizės, vertinimo ir drausmės pažeidimo fakto konstatavimo. Ieškovas teigia, kad savo veiksmams nepadarė PSMI 13 straipsnio pažeidimo, kvalifikuoto kaip šūkštus darbuotojų pareigų pažeidimo pagal DK 235 straipsnio 2 dalies 4 ir 11 punktus. Ieškovas festivalio „Vilniaus festivaliai“ vadovas yra nuo 1997 metų. PSMI 13 straipsnio pakeitimai, reikalaujantys gauti leidimą, įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d. Kultūros ministerija tvarką, pagal kurią turi būti priimami sprendimai dėl leidimo dirbti kitą darbą, patvirtino tik 2019 m. balandžio 9 d. Ieškovas nurodo, kad atsakovė net negalėjo spręsti dėl leidimo dirbti kitą darbą, kol nebuvo nustatyta „nustatytą tvarką“. Ieškovas 2017 m. balandžio 27 d. kreipėsi į atsakovę prašydamas išduoti leidimą dirbti kitą darbą, tačiau joks atsakymas nebuvo gautas. Analogiškus prašymus išduoti leidimą dirbti kitą darbą pateikusiems kitiems VšĮ „Vilniaus festivaliai“ remiamų festivalių vadovams buvo leista eiti antracilės pareigas VšĮ „Vilniaus festivaliai“. Ieškoviui darbdavė (atsakovė) taikė skirtingus standartus svarstydamą ir nešiuodama leidimo dirbti kitą darbą. Teisinėje valstybėje negali būti tokia situacija, kad asmeniui taikoma griežčiausia drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo – dėl to, kad nėra gautas leidimas dirbti kitą darbą, kai nešiuodama leidimo dirbti kitą darbą nėra teisinio pagrindo. Be to, teismui panaikinus VTEK sprendimą Nr. KS-52, atsakovė praleido terminą drausminei nuobaudai skirti. Pažymėta, kad ieškovas 2017 m. kovo 3 d. pateikė prašymą dėl Kultūros ministerijos rašte Nr. S2-853 „Dėl pasiaikškinimo pateikimo“ nurodytų aplinkybių ir 2017 m. balandžio 24 d. pateikė prašymą dėl leidimo dirbti kitą darbą. Tačiau atsakovė, tokiu būdu sužinojusi apie ieškovo neva padarytą pažeidimą per DK vieno mėnesio nustatytą terminą nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos, nuobaudos jam neskyrė. Drausminė nuobauda (atleidimas iš darbo) buvo skirta tik 2017 m. birželio 12 d., t. y. priimtas įsakymas Nr. P-92. Tačiau akivaizdu, kad apie ieškovo neva padarytą pažeidimą atsakovė sužinojo kur kas anksčiau, t. y. 2017 m. kovo 31 d. Be to, PSMI 13 straipsnio pažeidimas nesudaro pagrindo taikyti drausminę nuobaudą – atleidimą pagal DK 136 straipsnio 3 dalies 1 punktą, 235 straipsnio 2 dalies 3, 4 ir 11 punktus. Taip pat atsakovė neturėjo teisės atleisti ieškovo dėl neva prarasto pasiaikškinimo juo.
- Per Vilniaus festivalį, kuris vyksta pasibaigus LNOBT „oficialiam“ sezonui, yra užtikrinamas papildomų pajamų gavimas birželio mėnesį ir nereikia išleisti darbuotojų į pristabas ar nemokamas atostogas. Visos pajamos už LNOBT renginius Vilniaus festivalio metu atitenka LNOBT. Tai, kad ieškovas neturėjo viešųjų ir privačių interesų konflikto, įrodo VTEK sprendimo Nr. KS-52 pripažinimas neteisėtu, galiojančiu VTEK sprendimu Nr. KS-7 pripažįstama, kad ieškovas įstatymo nepažeidė ir įvykdė visas rašytiskas VTEK rekomendacijas.
- Dėl antrojo teismo pagrindo atsakovė pažeidė PSMI 13 straipsnio nuostatas, kaip ir darbo nesuderinamumą, grindė VTEK sprendimo Nr. KS-52 nustatyti viešųjų ir privačių interesų konfliktu. Atsižvelgiant PSMI 13 straipsnį, neteisėtoms pajamoms galima būtų laikyti tik tokias pajamas, kurios gautos esant viešųjų ir privačių interesų konfliktui. Ieškovas nėra gavęs jokių neteisėtų pajamų. Atsakovė, skirdama drausminę nuobaudą, visiškai nevertino esminių aplinkybių, leidžiančių proporcingai, laikantis DK 238 straipsnio nuostatų, paskirti tinkamą drausminę nuobaudą.
- Ieškovas nurodo, kad dėl neteisėto atleidimo jis patyrė neturtinę žalą, nes patyrė nepatogumų, diskomfortą, dvasinių išgyvenimų, emocinę depresiją, sunkeno jo dalykinė reputacija ir geras vardas. Ieškoviui teko patirti ne tik atsakovių šmeižtą, bet ir įvairių žiniasklaidos priemonių skleidžiamą informaciją, kuri menkino ieškovo dalykinę reputaciją, gerą vardą. Komentuojant atleidimo iš darbo aplinkybes, buvo minimi ir jo šeimos nariai, o tai nesveigiamai padarė žalą ir jems. Ieškovas nėra gavęs jokių drausminių nuobaudų per visus savo darbo metus LNOBT (paskirtos drausminės nuobaudos buvo panaikintos). Aplinkybė, kad nuobaudos ieškoviui buvo paskirtos nepagrįstai ir neteisėtai, akivaizdžiai patvirtina ieškovo sąžiningai ir teisėtai eiti LNOBT generalinio direktoriaus pareigas, kurių neteisėtas atėmimas ieškoviui sukėlė sunkius išgyvenimus.
- Vilniaus miesto apylinkės teismas 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimu ieškovo ieškinį atmėtė.
- Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2018 m. kovo 20 d. nutartimi pakeitė Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimą ir panaikino sprendimo dalį, kuria atmetas ieškovo reikalavimas dėl kultūros ministro 2017 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. P-55 ieškoviui paskirtos drausminės nuobaudos panaikinimo, ir dėl šios dalies priėmė naują sprendimą – patenkinio ieškovo reikalavimą ir panaikino kultūros ministro 2017 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. P-55 „Dėl drausminės nuobaudos skyrimo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generaliniam direktoriui G. K.“ paskirtą drausminę nuobaudą – pastabą; kitą sprendimo dalį paliko nepakeistą.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. balandžio 28 d. nutartimi tenkino pareiškėjo G. K. prašymą ir atnaujino procesą dėl tos civilinės bylos Nr. e2-27398-996/2017 dalies, kuria buvo atmesti ieškovo reikalavimai, ir grąžino civilinės bylos Nr. e2-27398-996/2017 dalį, dėl kurios procesas buvo atnaujintas, pakartotinai nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. lapkričio 14 d. sprendimu ieškovo G. K. ieškinį atmėtė.
- Teismas nustatė, kad drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo – ieškoviui G. K. skirtas kultūros ministro 2017 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. P-92 „Dėl drausminės nuobaudos skyrimo G. K. ir jo atleidimo iš Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus pareigų“, vadovaujantis DK 136 straipsnio 3 dalimi, 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktais, 237 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimu Nr. 1469 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 17.14 papunkčių ir atsižvelgiant į komisijos, sudarytos kultūros ministro 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 „Dėl komisijos galimam darbo drausmės pažeidimui nagrinėti sudarymo“, 2017 m. birželio 12 d. išvadą Nr. G2-4415 „Dėl galimo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus G. K. darbo drausmės pažeidimo“.
- Teismas pažymėjo, jog bylos nagrinėjimo metu teismų priimtais sprendimais yra išnagrinėti du drausminės nuobaudos – atleidimo iš darbo – skyrimo pagrindai: Vilniaus apygardos teismo 2018 m. kovo 20 d. nutartimi panaikinta kultūros ministro 2017 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. P-55 „Dėl drausminės nuobaudos skyrimo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generaliniam direktoriui G. K.“ ieškoviui paskirta drausminė nuobauda – pastaba ir, Lietuvos vyriausiam administraciniam teismui 2020 m. spalio 14 d. priėmus sprendimą administracinėje byloje Nr. eA-3419-602/2020, panaikintas VTEK 2017 m. gegužės 24 d. sprendimas Nr. KS-52 „Dėl G. K.“. Tai reiškia, jog su ieškovo sudarytos darbo sutarties nutraukimo ir atleidimo yra likę tik du pagrindai: ieškovo individualios veiklos vykdymas ir ieškovo darbo santykiai su VšĮ „Vilniaus festivaliai“, negavus Kultūros ministerijos leidimo.
- Nurodyta, kad 2016 m. rugsėjo 20 d. priimta nauja PSMI redakcija (įsigaliojusi 2017 m. sausio 1 d.), pagal kurią nuo 2017 m. sausio 1 d. ieškoviui, einančiam LNOBT generalinio direktoriaus pareigas ir toliau tęsiant darbo teisinius santykius su VšĮ „Vilniaus festivaliai“ bei vykdančiam individualią veiklą, atsirado pareiga kreiptis į savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovą (šiuo atveju kultūros ministrą) jo nustatyta tvarka dėl leidimo dirbti kitą darbą ir gauti atlygį gavimo. Tokia pareiga aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatyme. Teismo vertinta, kad, priešingai nei teigia ieškovas, nors vertis individualia veikla draudimas nėra nustatytas valstybės tarnautojams, tačiau PSMI 13 straipsnio aspektu sprendžiant dėl leidimo vadovui dirbti kitą darbą ir gauti atlygį įstatymas neįtvirtina jokių šūnčių.
- Nustatyta, kad ieškovas, eidamas LNOBT generalinio direktoriaus pareigas, buvo pasirašęs pareigybės aprašymą, kurio 5.1 punkte įtvirtintas reikalavimas būti susipažinusi su įstatymais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais teatrų ir koncertinių įstaigų veiklą, viešųjų ir privačių interesų derinimą (I e. b. t., b. 1.53). Todėl akivaizdu, jog, būdamas LNOBT generalinis direktorius, ieškovas privalėjo ne tik domėtis, bet ir žinoti teisės aktus, reglamentuojančius jo vadovaujamos įstaigos veiklą, ir juos vykdyti. Tačiau dėl leidimo dirbti kitą darbą (t. y. VšĮ „Vilniaus festivaliai“) į kultūros ministrą ieškovas kreipėsi tik 2017 m. balandžio 24 d. prašymu (III e. b. t., b. 1.84), t. y. po to, kai Kultūros ministerija 2017 m. kovo 31 d. raštu Nr. S2-853 (II e. b. t., b. 1.65) informavo ieškovo apie jo atžvilgiu pradėtą jo galimo darbo drausmės pažeidimo tyrimą jam dirbant LNOBT generaliniu direktoriumi ir nesikreipus dėl leidimo dirbti kitą darbą gavimo. Dėl leidimo užsiminti individualia veikla ieškovas iš viso nesikreipė. Tai, kad, 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus PSMI, Kultūros ministerija nebuvo parengusi tvarkos, kuria vadovaudamasis ieškovas turėjo kreiptis dėl leidimo dirbti kitą darbą gavimo, teismo vertinimu, nepanaikino ieškovo pareigos, norint ir toliau dirbti kitą darbą bei gauti atlygį, kreiptis į savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovą.
- Teismas padarė išvadą, jog ieškovas, eidamas LNOBT generalinio direktoriaus pareigas ir nesikreipdamas dėl leidimo dirbti kitą darbą išdavimo į savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovą, pažeidė PSMI 13 straipsnio reikalavimus. Teismas konstatavo, kad akivaizdu, jog VTEK sprendimą priėmė išnykus kultūros ministrą prašyme nurodytas aplinkybės ir pateiktus įrodymus, taisyta pačiais duomenimis (Kultūros ministerijos Vidaus audito skyriaus informacija) vadovavosi ir Komisija savo išvadoje, tai reiškia, jog motyvuota išvada buvo priimta ne vien atsižvelgiant į VTEK 2017 m. birželio 24 d. sprendime nustatytas aplinkybes, bet jas įvertinus ir VPIDVTI kontekste.
- Byloje nustatyta, kad, iki 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai PSMI redakcijai, ieškovas, be tiesioginių pareigų LNOBT, dirbo ir VšĮ „Vilniaus festivaliai“, taip pat vykdė individualią veiklą ir atėmė atvejais gavo pajamų. Po minėto įstatymo įsigaliojimo duomenų apie antrašius darbų nutraukimą atsakovė neturėjo, tai reiškia, jog buvo reali tikimybė, jog ieškovas ir toliau galėtų gauti pajamų, todėl tiek Valstybinės mokesčių inspekcijos, tiek Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta informacija buvo aktuali sprendžiant ieškovo drausminės atsakomybės klausimą.
- Teismas nusprendė, kad Komisija pati rinko duomenis, vertino VTEK sprendimą ir jame nurodytus duomenis bei faktines aplinkybes ir remdamasi tuo 2017 m. birželio 12 d. priėmė motyvuotą išvadą, kad G. K. pažeidė: 1) DK 23,

Teisminis, ištrybes bylos nagrinėjimą, padarė išvadą, kad atsakovas, nevykdydamas PSMĮ 13 straipsnio pažeidimo darbu drausmės, netinkamai vykdė savo pareigas, kurios, atsižvelgiant į darbo pobūdį (ėjo vadovaujamas pareigas), reikalauja itin didelės atsakomybės ir pareigumų, o neatsakymas vadovo požiūriu į einamas pareigas gali sukelti sunkias pasekmes ne tik LNOBT, bet ir pačios Kultūros ministerijos autoritetui. Dėl to laikyta, kad aptarti neteisėti veiksmų veiksmų tinkamai atsakovės kvalifikacijai kaip šiurkštus darbo drausmės pažeidimas DK 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktų prasme. Nustatytų aplinkybių visuma teikia pagrindą daryti išvadą, jog išskovs šiurkščiai pažeidė darbo drausmę ir dėl to tokio pažeidimo jam pagrįstai buvo paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo. Teisminė vertinimo, išskovui taikomų pasekmių dėl darbo pareigų pažeidimo nesveikina ir aplinkybės, jog išskovs yra skatinamas, neturi drausminių nuobaudų, nes jam, kaip įstaigos vadovui, yra taikomi aukštesni standartai ir griežtesni reikalavimai, todėl paskirta nuobauda yra proporcinga padarytam pažeidimui.

20. Teismui atsisakius tenkinti išskovo reikalavimą dėl drausminės nuobaudos panaikinimo, atmetimi ir kiti ieškinio reikalavimai, kadangi jie yra išvestiniai iš pagrindinio ieškinio reikalavimo – panaikinti drausminę nuobaudą. Pripažinus, kad išskovs iš generalinio direktoriaus pareigų atleistas teisėtai, nėra teisinio pagrindo konstatuoti neteisėtų atsakovės veiksmų – nėra vienos iš būtinųjų sąlygų atsakomybei kilti, taip pat išskovs neįrodė neturintės žalos fakto, todėl jo reikalavimas priteisti jam neturintės žalos atlyginimą atmetas.

21. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo G. K. apeliacinį skundą, 2023 m. kovo 16 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 14 d. sprendimą paliko nepakeistą.

22. Kolegija nurodė, kad byloje nustatyta, jog išskovs dėl leidimo dirbti kitą darbą į kultūros ministrę kreipėsi tik 2017 m. balandžio 24 d. prašymu, t. y. po to, kai Kultūros ministerija 2017 m. kovo 31 d. raštu Nr. S2-853 informavo išskovą apie jo atžvilgiu pradėtą jo galimo darbo drausmės pažeidimo tyrimą jam dirbant LNOBT generaliniu direktoriumi ir nesikreipus dėl leidimo gavimo dirbti kitą darbą. O dėl leidimo užsiimti individualia veikla išskovs iš viso nesikreipė, nors žinojo apie Kultūros ministerijos 2017 m. kovo 29 d. pradėtą tyrimą dėl galbūt jo padarytų darbo drausmės pažeidimų dirbant kitą darbą bei vykdančių individualią veiklą. Dėl to sukurta su pirmosios instancijos teismo išvada, kad išskovs, eidamas LNOBT generalinio direktoriaus pareigas įsinešė reikšmingas dėl leidimo dirbti kitą darbą išdavimo į savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovą, pažeidė PSMĮ 13 straipsnio reikalavimus.

23. Nurodyta, kad VTEK tyrimą dėl ieškovo veiksmų iniciavo atsakovės Vidaus audito skyriaus vedėja, kuri 2017 m. kovo 20 d. tarnybiniame pranešime Nr. A9-96 nurodė, kad galimai LNOBT generalinis direktorius nesivadovavo VPIDVTI 3 straipsnio 1 dalies 2 punktu (viešųjų interesų višybenėje užtikrinti asmenis, dirbančius valstybinėje tarnyboje, privalo teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra) bei šio įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje (draudžiama dalyvauti rengiant, svarstant ar priimanant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą), dėl to, vadovaudamasis minėto įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi, siūlė organizuoti atitinkamą tyrimą (jeigu tyrimas bus atliekamas Kultūros ministerijoje, apie rezultatus informuoti VTEK).

24. Kolegija pažymėjo, kad Lietuvos vyriausiosios administracinės teisės 2020 m. spalio 14 d. sprendimu administracijoje byloje Nr. A-3419-602/2020 panaikinto VTEK 2017 m. gegužės 24 d. sprendimą Nr. KS-52 „Dėl G. K.“ dėl procedūrinio pažeidimo, tačiau teismo sprendime aplinkybės dėl VPIDVTI pažeidimo nebuvo paneigtos. Komisija 2017 m. birželio 12 d. priimtos motyvuotos išvados „Dėl galimo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus G. K. darbo drausmės pažeidimo“ 7 puslapyje aiškiai nurodė, kad Komisija savo darbe vadovavosi ir apskritai Komisijos darbas pradėtas remiantis Kultūros ministerijos vidaus audito medžiaga. Išvadoje taip pat nurodoma, kad Kultūros ministerijos Vidaus audito skyriaus atliktas vidaus audito LNOBT dais nustatytų faktų buvo išsėstyti Vidaus audito skyriaus vedėjo 2017 m. kovo 20 d. tarnybiniame pranešime Nr. A9-96 „Dėl aplinkybių, nustatytų vidaus audito LNOBT procedūrų metu“; Audio medžiagai surinkti dokumentų duomenys, įvykių seka ir aprašytos aplinkybės apibendrinti padarant prielaidą, kad LNOBT direktorius nesivadovavo VPIDVTI 3 straipsnio 1 dalies 2 punktu (viešųjų interesų višybenėje užtikrinti asmenis, dirbančius valstybinėje tarnyboje, privalo teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra) ir 11 straipsnio 1 dalyje (draudžiama dalyvauti rengiant, svarstant ar priimanant sprendimus ar kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą).

25. Šios aplinkybės kolegijai leidė daryti neabejotiną išvadą, kad Komisija ne tik vadovavosi VTEK sprendimui ir pati atliko tyrimą, rinko duomenis apie galimus ieškovo viešųjų ir privačių interesų pažeidimus ir, remdamasis savo pačios surinkta medžiaga, priėmė motyvuotą išvadą, kad išskovs pažeidė: 1) DK 235 straipsnį, 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktų reikalavimus, 2) PSMĮ 13 straipsnio nustatytą pareigą, nes, negavęs kultūros ministro leidimo, sukeldamas viešųjų ir privačių interesų konfliktą, dirbo kitą darbą, ne LNOBT generaliniu direktoriumi, kituose juridiniuose asmenyse ir už jų gavy atlygi.

26. Įvertinus byloje surinktą medžiagą, padaryta išvada, kad išskovs, būdamas LNOBT vadovas, žinodamas apie įstatyme įtvirtintą reikalavimą nuo 2017 m. sausio 1 d. turėti leidimą dirbti VŠĮ „Vilniaus festivaliai“, taip pat individualiai veiklą vykdyti, šio įstatymo reikalavimų sąmoningai nepaisė, vykdė kitą veiklą ir gavo iš jos pajamų, neturėdamas tam kultūros ministro leidimo. Tuo pažeidė PSMĮ 13 straipsnio nuostatas ir darbo drausmę. Be to, išskovs, 2017 m. gegužės 19 d. gavęs Kultūros ministerijos pareigą į jį 2017 m. gegužės 25 d. pateiktai papildoma informacija, reikalinga sprendimui dėl leidimo dirbti kitą darbą priimti, nurodyti įmonę ar įstaigą, kurioje papildomai dirbama, darbinės veiklos teisinę formą bei rūšį, veiklos pobūdį, pareigas, atliekamas funkcijas, darbo laiko režimą (darbo laiko pradžia ir pabaiga bei bendra darbo valandų skaičių per savaitę), iš jį nereagavo ir nepateikė prašomos informacijos. Spresta, kad Kultūros ministerijos prašyta pateikti informacija buvo labai svarbi vertinant, ar išskovo darbas papildomas darbas nekyla viešųjų ir privačių interesų konflikto, ar suderinamas su LNOBT vadovo pareigomis, kokių laiku papildomas darbas dirbamas, ar dėl konkrečios papildomos veiklos nebūtų diskredituojamas tam tikro teatro, koncertinės įstaigos autoritetas, tačiau tokia informacija nebuvo pateikta. Pažymėtina, kad Komisija pagal jos surinktą medžiagą padarė išvadą, jog išskovo darbas VŠĮ „Vilniaus festivaliai“ ir atitinkantį paslaugų teikimas koncertų organizavimui bei tarpininkavimui užsiimančioms šiuos vadovaujamos bendrovės kelia tiesioginę ir nuolatinę interesų konfliktą grėsmę šio asmens tarnybai.

27. Kolegijos vertinimu, šis ieškovo padarytas darbo drausmės pažeidimas pagrįstai kvalifikuojamas kaip šiurkštus darbo drausmės pažeidimas, nes ieškovo elgesys, sąmoningai nevykdamas PSMĮ 13 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų, darbdavio įpareigojimo pateikti papildomus duomenis ignoravimas, tęsiant darbą kitose įstaigose ir vykdančių individualią veiklą, negavus tam kultūros ministro leidimo, išduodamo tik ištyrus, ar papildoma veikla nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto, ar nediskredituoja LNOBT autoriteto, šiuo konkrečiu atveju vertintinas kaip savavaliavimas.

28. Pritaikius pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškovo, ėjusio LNOBT pareigas, veikimas, esant tiesioginei ir nuolatinėi interesų konflikto grėsmėi bei nesėdimas veiksmų šiai grėsmėi pašalinti vertintini kaip nusizengimas, kurioio šiurkščiai pažeidžiama darbo tvarka. Išskovs, nevykdydamas PSMĮ 13 straipsnio reikalavimų pažeidė darbo drausmę, netinkamai vykdė savo pareigas, kurios, atsižvelgiant į darbo pobūdį (ėjo vadovaujamas pareigas), reikalauja itin didelės atsakomybės ir pareigumų, o neatsakymas vadovo požiūriu į einamas pareigas gali sukelti sunkias pasekmes ne tik LNOBT, bet ir pačios Kultūros ministerijos autoritetui. Šie neteisėti ieškovo veiksmų pagrįstai buvo įvertinti kaip šiurkštus darbo drausmės pažeidimas DK 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktų prasme ir sukėlė LNOBT savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos pagrįstą nepasitenkinimą juo, kaip LNOBT vadovu, pakėmė LNOBT autoritetui, todėl už šį šiurkštą pažeidimą buvo pakankamas pagrindas skirti ieškoviui drausminę nuobaudą pagal DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punktą – atleisti išskovą iš pareigų.

29. Kolegija nusprendė, kad ieškoviui paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo – yra adekvati ir proporcinga jo padarytiems pažeidimams. Šiuo atveju svarbu atsižvelgti į ieškovo einamas pareigas. Įstaigos vadovo teisinė padėtis lemia tai, kad jam keliami aukštesni reikalavimai negu kitiems darbuotojams, taigi ir įstaigos vadovo kaltė dėl atleidimo iš pareigų turi būti vertinama pagal kriterijus, nustatytus atsižvelgiant į jo teisinį statusą, o ne vertinant jo veiksmus drausminių nuobaudų už darbo drausmės pažeidimus skyrimo požiūriu. Įstaigos administracijos vadovu, kuris atsako už visos įstaigos kasdienės veiklos organizavimą bei tvarką, ir bendrovėje sieja pasitenkinimą (fiduciarinį) santykiai. Tai reiškia, kad vadovas privalo veikti rūpestingai, atidžiai, kvalifikuotai ir tik staigos interesais, vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto. Kita vertus, tai reiškia, kad įstaigos savininkas turi teisę reikalauti iš įstaigos vadovo, kad jis veikty staigos interesais kvalifikuotai, rūpestingai ir apdairiai. Taigi yra svarbu, kad šio teisinio santykio šalys pasitenktų viena kita. Pažymėtina, kad išskovs, būdamas LNOBT vadovas, žinojo apie jo veiklai reikšmingą naują įstatymo reikalavimą ir privalejo jį vykdyti, tačiau sąmoningai delsė tai daryti. Visą laiką išskovs tęsė darbą VŠĮ „Vilniaus festivaliai“ ir vykdė individualią renginių organizavimo veiklą, nepasidavęs tiesioginei ir nuolatinėi interesų konflikto grėsmėi. Tai lėmė, kad išskovs dėl savo šiurkštaus darbo drausmės pažeidimo, kritiško savo elgesio vertinimo nebuvimo, abejingumo padarytam pažeidimui prarado atsakovės pasitenkinimą, todėl pagrįstai buvo atleistas iš darbo.

30. Byloje nustatyta, kad atsakovė, gavusi Vidaus audito skyriaus vedėjo 2017 m. kovo 20 d. tarnybiniame pranešime Nr. A9-96 apie galimus ieškovo pažeidimus, 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 „Dėl komisijos galimam darbo drausmės pažeidimui nagrinėti sudarymo“ sudarė komisiją galimam ieškovo darbo drausmės pažeidimui širti. Kultūros ministerija 2017 m. kovo 31 d. raštu kreipėsi į ieškovą, prašydama pateikti pasiakinimą dėl darbo VŠĮ

- 34.1. Kultūros ministro 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 sudaryta komisija atliko savarakišką tyrimą ir turėjo pakankamai duomenų įvertinti ir spresti dėl iškovo darbo pareigų pažeidimo dar iki 2017 m. gegužės 24 d. VTEK sprendimo priėmimo. G. K. savo 2015 m. balandžio 27 d. privačių interesų deklaracijoje nurodė, kad jo sūnus M. K. yra įmonės „Riverside Music Limited“ akcininkas ir direktorius. Tai leidžia teigti, kad juridinis asmuo, kuriam tarpininkaujant LNOBT pirkto paslaugas, yra tiesiogiai valdomas ir kontroliuojamas su G. K. susijusio asmens – jo sūnaus. Savo 2016 m. sausio 14 d. kreipimesi į VTEKG. K. nurodo, kad LNOBT sudarydamas savo kūrybinės veiklos programas, planuoja svarstyti galimybę į repertuarą įtraukti jo sūnaus vadovaujamą įmonės atstovaujamą orkestrą, muzikos meno trupę, meno kūrėjų, atlikėjų, kuriems sūnaus įmonė turi išskirtines atstovavimo teises Lietuvoje, pasirodymus. Tačiau jau kreipdamasis savo įsakymu buvo patvirtinęs 2015–2016 m. 96-ojo sezono repertuarą, į kurį, be kitų, jau buvo įtrauktas ir Londono simfoninio orkestro koncertas, atstovaujamas jo sūnaus. Apie galimą interesų konfliktą Kultūros ministerija informuota nebuvo. VTEK neįvertino visų atliktų LNOBT pirkimų, kurie buvo vykdomi supaprastintu pirkimo būdu perkant paslaugas iš vienintelio šaltinio – jo sūnaus vadovaujamos įmonės, t. y. Londono simfoninio orkestro ir smuikininko N. Z. (N. Z.), solistės A. G., solisto M. B. ir dirigento C. T. (C. T.), taip pat Karališkojo filharmonijos orkestro ir dirigento C. D. (C. D.). Nurodoma, kad Kultūros ministerija disponavo visais turimais duomenimis, pagrindžiančiais kilusių iškovo viešųjų ir privačių interesų konfliktą, ir net ir nesikreipusi į VTEK turėjo tiek kompetenciją, tiek pakankamai duomenų konstatuoti iškovo šiuose darbu pareigų pažeidimą. VTEK nėra vienintelis subjektas, galintis įvertinti ir konstatuoti VPIDVTĮ pažeidimus.
- 34.2. Aplinkybės, kad būtent VTEK sprendimas nulėmė, jog iškovo padarytas PSMĮ 13 straipsnio pažeidimas buvo laikomas šiuose darbu pareigų pažeidimu buvo vertintos ir įrodinėjamos bylą nagrinėjant pakartotinai. Kasacinis teismas, priimdamas pirmiau minėtą nutartį, rėmėsi aplinkybėmis, kurios iš dalies neegzistavo, o egzistavo kitokios aplinkybės, kuriomis kasacinis teismas nesivadovavo ir kurios nebuvo nustatytos bylą nagrinėjant iš esmės, t. y. buvo nustatytos tik bylą nagrinėjant pakartotinai pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose. Po bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme paaiškėjo, kad Kultūros ministerija pati identifikavo galimą iškovo viešųjų ir privačių interesų konfliktą, atlikdama vidaus auditą, tačiau, be pačios atliktamo tyrimo, papildomai kreipėsi į VTEK; šios aplinkybės nebuvo žinomos kasaciniam teismui, t. y. kad būtent atliktas vidaus auditas buvo surinkti įrodymai ir nustatytos visos aplinkybės, lemiančios tyrimo dėl iškovo galimo darbo pareigų pažeidimo pradėjimą. Atsakovė teiktų papildomus įrodymus ankstesniuose bylos nagrinėjimuose nebuvo poreikio, nes galiojo VTEK sprendimas, o ji panaikinus šioje byloje buvo pateikti papildomi įrodymai, kad Komisija atliko savarakišką tyrimą.
- 34.3. Ginčą nagrinėdami pakartotinai teismai vertino byloje pateiktus įrodymus ir šalių nurodomas aplinkybes, ar iškovo veiksmas laikytini šiuose darbu pareigų pažeidimu. Kadangi proceso atnaujinimo stadijoje kilo ginčas, ar panaikinus VTEK sprendimą buvo pagrindas taikyti iškovui drausminę nuobaudą, todėl proceso atnaujinimo normos turi būti taikomos ne formaliai ir turi būti galimas naujų įrodymų priėmimas ir ištyrimas, nes tik tokiu būdu įmanomas ginčo išnagrinėjimas. Atsakovė pakartotinai nagrinėjant bylą turėjo įrodyti, kad iškovo atlikti pažeidimai sudarė pagrindą juos pripažinti šiuose darbu pareigų pažeidimu ir taikyti griežčiausią drausminę nuobaudą. Teismas patikrino tiek iškovo, tiek atsakovės nurodytų aplinkybių egzistavimą (neegzistavimą) bei jų galimą įtaką Komisijos išvadai ir pagrįstai nusprendė, jog byloje nustatytų aplinkybių visuma leido Komisijai spresti esant iškovo padarytą šiuose darbu pareigų pažeidimą ir atitinkamai leido kultūros ministrai taikyti drausminę atsakomybę – atleidimą iš einausių pareigų.
- 34.4. Vien tai, kad VTEK sprendime buvo pateikta rekomendacija taikyti iškovui griežčiausią nuobaudą, neturėjo esminės reikšmės, nes taikant drausminę atsakomybę atsakovei nepakako konstatuoti pažeidimo fakto. Šiuo atveju buvo vertinta, ar pažeidimų sudėtis sudaro ir atitinka darbo pareigų šiuose darbu pareigų pažeidimų sudėtis. Įvertinęs visas aplinkybes tokią išvadą nutartėje padarė ir apeliacinės instancijos teismas. VTEK sprendimas pripažintas neteisėtu ne dėl konstatuotų neteisingų faktinių aplinkybių ar netinkamo jų vertinimo, o dėl procedūrinio pobūdžio pažeidimų, t. y. VTEK pirmininko funkcijas atliko, komisijos darbą organizavo, sprendimą pasirašė tas pats VTEK narys, kuriam tokių funkcijų atlikimas buvo priskirtas nesilaikant teisės aktų reikalavimų. Šiuo atveju pats VTEK sprendimo panaikinimas savaime nedaro su G. K. susijusių faktinių aplinkybių neteisėtą ar neteisėtingą. Nagrinėjant atveju Komisijos vertinimas sutapo su VTEK sprendimo išvadais. Nėra pagrindo teigti, kad Komisijos vertinimai ir išvados grindžiami išimtinai VTEK sprendimu, kad Komisija jokio vertinimo išimčiai neatliko ir (ar) negalėjo nustatyti VPIDVTĮ pažeidimo. Išimtinai VTEK sprendimu Komisija vadovavosi tik pasisakydamas dėl pareiškėjo interesų netinkamo deklaravimo.
- 34.5. Būdamas LNOBT vadovas, iškovas turėjo žinoti apie jo veiklai reikšmingą naują įstatymą (PSMĮ 13 straipsnio) reikalavimą ir jį vykdyti. Šiuo atveju iškovas dėl jo vykdyti 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusį įstatymą reikalavimą, nes prašymą leisti testuoti darbą VŠĮ „Vilniaus festivaliai“ jis pateikė tik 2017 m. balandžio 24 d., kai Kultūros ministerija 2017 m. kovo 31 d. raštu Nr. S2-853 informavo apie pradėtą jo galimą darbo drausmės pažeidimą, dirbant ne tik LNOBT, negaus leidimo kitam darbu dirbti.
- 34.6. Iškovo šiuose darbu pareigų pažeidimas – darbas VŠĮ „Vilniaus festivaliai“ ir individualios veiklos vykdymas, nuo 2017 m. sausio 1 d. neturint kultūros ministro leidimo kitam darbu dirbti, pareigų vykdymas, esant tiesioginei ir nuolatinei interesų konflikto grėsmei, – buvo teisinis pažeidimas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A552-2171/2013, nurodyta, kad tais atvejais, kai subjektas nevykdo tam tikros teisės pareigos, teisinis pažeidimas yra trunkamojo pobūdžio ir baigiasi, kai subjektas pateikia apeliacinę ar apeliacinę instituciją ar pareigūnas. Aplinkybė, kad VTEK sprendimas buvo pripažintas neteisėtu neturi jokios reikšmės sprendžiant dėl termino drausminės atsakomybės taikyti, kadangi ši aplinkybė nepriklausė nuo atsakovės valios. Darbo drausmės pažeidimo paaiškinimas, nuo kurio prasideda DK 241 straipsnio 1 dalyje nustatytas vieno mėnesio terminas, reiskia, jog turima informacija nekelia pagrįstų abejonių dėl darbo drausmės pažeidimo fakto ir pažeidėjo asmens. Atsakovė, gavusi Vidaus audito skyriaus vedėjo 2017 m. kovo 20 d. tarnybinių pranešimų Nr. A9-96 apie galimus iškovo padarytus pažeidimus, einant LNOBT vadovo pareigas ir dirbant kitą darbą, negavus kultūros ministro leidimo, galbūt esant interesų konfliktui, turėjo pagrindą imtis tyrimo tam, kad išsiaiškintų galimo pažeidimo aplinkybes, gautų duomenis, reikalingus pažeidimo faktui objektyviai ir tinkamai nustatyti. Šiuo atveju atsakovei atliekant LNOBT vadovo veiklos tyrimą drausminės atsakomybės klausimui išspręsti, įvykių ir atliktų veiksmų seka teikia pagrindą daryti išvadą, kad atsakovė tyrimą vykdė be nepateisinamų delsimų, nepažeisdama ir nevaržydama iškovo interesų.
- 34.7. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas drausminės nuobaudos pagrįstumą, atsižvelgė ir pasisakė dėl visų DK 238 straipsnyje nurodytų kriterijų, t. y. tiek į darbo drausmės pažeidimo sunkumą ir sukeltas pasekmes, tiek į iškovo kaltę, į aplinkybes, kuriomis šis pažeidimas buvo padarytas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl atnaujintos bylos nagrinėjimo ribų

35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartimi (civilinės bylos Nr. e3K-3-109-701/2022) buvo atnaujintas procesas dėl civilinės bylos Nr. e2-27398-996/2017 dalies, kuria buvo atmeti iškovo G. K. reikalavimai dėl drausminį nuobaudų panaikinimo ir grąžinimo į darbą.
36. CPK 370 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, atnaujinus bylos nagrinėjimą, teismas bylą nagrinėja pakartotinai pagal bendrąsias šio kodekso taisykles, tačiau neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai. Pagal atnaujinimo pagrindus patikrinamas ankstesnio teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2006; 2018 m. birželio 8 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-154-378/2018 30 punktą).
37. Nagrinėjant atveju teisminis procesas išnagrinėtoje civilinėje byloje buvo atnaujintas siekiant nustatyti, kokią įtaką VTEK sprendimu konstatuotas iškovo neteisėtas veiksmas, esant tiesioginei ir nuolatinei interesų konflikto grėsmei, turėjo PSMĮ 13 straipsnio pažeidimo kvalifikavimui kaip šiuose darbu pareigų pažeidimą pagal DK 235 straipsnio 2 dalies 4 ir 11 punktus; taip pat ar, išryškus vienam iš iškovo atleidimo iš darbo pagrindų dėl šiuose darbu pareigų pažeidimo (dėl to, kad panaikintas VTEK sprendimas, kurio nuostata VPIDVTĮ pažeidimai Komisijos išvadoje buvo kvalifikuoti kaip šiuose darbu pareigų pažeidimai), iškovui pagrįstai buvo skirta DK 237 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo; ar, esant panaikintam VTEK sprendimui, drausminės nuobaudos (atleidimo iš darbo) taikymas, konstatavus PSMĮ 13 straipsnio pažeidimą, atitiktų DK 238 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus ir būtų proporcinga priemonė padarytam darbo pareigų pažeidimui.
38. Atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartįje nustatytą proceso atnaujinimo pagrindų apibrėžtas ribas, teismai turėjo įvertinti, ar PSMĮ 13 straipsnio pažeidimas pagal byloje nustatytas aplinkybes gali būti kvalifikuojamas kaip šiuose darbu pareigų pažeidimas pagal DK 235 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktus, nesant VTEK sprendimo dėl VPIDVTĮ pažeidimo.

Dėl padaryto darbo drausmės pažeidimo kvalifikavimo kaip šiuose darbu pareigų pažeidimo pagrįstumo

39. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad darbo santykiams, kurie buvo Darbo kodekso įsigaliojimo dieną, t. y. 2017 m. liepos 1 d., taikomos šio kodekso nuostatos. 2007 m. spalio 4 d. iškovo ir atsakovės sudaryta terminuota darbo sutartis galiojo iki 2017 m. birželio 30 d., tačiau buvo nutraukta 2017 m. birželio 29 d., t. y. iki įsigaliojant 2016 m. Darbo kodeksui. Taigi šios sutarties atveju aktualios yra iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio DK nuostatos.
40. DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta drausminė nuobauda darbuotojui, jei šis vieną kartą šiuose darbu pareigų pažeidimą. Darbo sutarties nutraukimas dėl šiuose darbu pareigų pažeidimo yra drausminė nuobauda, kuri gali būti taikoma tik esant drausminės atsakomybės pagrindui (DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punktas, 4 dalis, 237 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Drausminės atsakomybės pagrindas – tai darbo drausmės pažeidimas, t. y. darbo pareigų nevykdymas arba netinkamas jų vykdymas dėl darbuotojo kaltės (DK 234 straipsnis).
41. Šiuose darbu pareigų pažeidimo samprata ir nebaigtinis šiuose darbu pareigų pažeidimų sąrašas pateikti DK 235 straipsnyje. Pagal šio straipsnio 1 dalį šiuose darbu pareigų pažeidimas yra darbo drausmės pažeidimas, kurio šiuose darbu pareigų pažeidimas tiesiogiai darbuotojo darbu reglamentuojančių įstatymų ir kitų norminių teisės aktų nuostatos arba kitaip šiuose darbu pareigų pažeidimas darbu pareigoms ar nustatyti darbo tvarkai.
42. DK 235 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šiuose darbu pareigų pažeidimu laikoma, be kitų: dalyvavimas veikloje, kuri pagal įstatymų, kitų norminių teisės aktų, darbo tvarkos taisyklių, kolektyvinių ar darbo sutarčių nuostatas nesuderinama su darbo funkcijomis (3 punktas); pasinaudojimas pareigomis siekiant gauti neteisėtų pajamų sau ar kitiems asmenims arba dėl kitokių asmeninių paskatų, taip pat savavaliavimas ar biurokratizmas (4 punktas);
43. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2017 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. P-92 „Dėl drausminės nuobaudos skyrimo G. K. ir jo atleidimo iš Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus pareigų“, vadovaujantis DK 136 straipsnio 3 dalimi, 235 straipsnio 3 ir 4 punktais, 237 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų 17.14 papunkčių ir atsižvelgiant į Komisijos 2017 m. birželio 12 d. išvadą, iškovui buvo paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš pareigų nuo 2017 m. birželio 12 d.
44. Komisijos 2017 m. birželio 12 d. išvadoje nurodyta, kad iškovas pažeidė DK 234 straipsnio, 235 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktų nuostatas, taip pat PSMĮ 13 straipsnio įtvirtintą įpareigojimą, nes negavęs kultūros ministro leidimo, sukeldamas viešųjų ir privačių interesų konfliktą, dirbo kitą darbą, ne LNOBT generalinio direktoriaus, kituose juridiniuose asmens ir už jį gavo atlygį. Šioje išvadoje konstatuoti trys darbo pareigų pažeidimai, iš kurių du yra šiuose darbu pareigų pažeidimai, t. y. PSMĮ 13 straipsnio nuostatų pažeidimas bei pareigybės aprašyme nustatytų funkcijų nevykdymas. Dėl to buvo siūloma taikyti iškovui drausminę nuobaudą – atleidimą iš darbo pagal DK 237 straipsnio 1 dalies 3 punktą.
45. Kasaciniame skunde argumentuojama, kad panaikinus VTEK sprendimą iškovo padarytas PSMĮ 13 straipsnio pažeidimas negali būti pripažįstamas šiuose darbu pareigų pažeidimu. Šiuo atveju VTEK sprendimo panaikinimas paneigia aplinkybę, kad iškovo veikla pažeidė VPIDVTĮ nuostatas, taigi liko neįrodyta, kad iškovo veikla sukėlė viešųjų ir privačių interesų konfliktą ir buvo teisėtas atleidimo iš darbo pagrindas.
46. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su iškovo argumentu, kad be VTEK sprendimo steigėjas negali konstatuoti iškovo veiksmų, sukėlusių viešųjų ir privačių interesų konfliktą. Atkreiptinas dėmesys, jog šiuose darbu pareigų pažeidimu gali būti pripažįstama ne tik veikla, kuri VTEK sprendimu įvertinta kaip pažeidžianti VPIDVTĮ nuostatas bet ir veikla, sukurianti pažeidžiantį juridinio asmens organų narių bendrąsias pareigas. Pareiga juridinio asmens vadovui būti lojaliam ir vengti interesų konflikto kyla ne tik iš VPIDVTĮ, bet ir iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.872 straipsnio 1–5 dalyse įtvirtintų taisyklių, kurios, be kita ko, reglamentuoja ir biudžetinių įstaigų vadovų pareigas jų įstaigoms.
47. Bylą nagrinėjant teismai nustatė, kad iškovas nuo 2002 m. liepos 15 d. ėjo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro, t. y. biudžetinės įstaigos, kurios savininkė – valstybė, o savininko teisės ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, generalinio direktoriaus pareigas. Iškovas, būdamas LNOBT generalinio direktoriaus, be šių pareigų, dar dirbo kita darbu, t. y. nuo 2003 m. dirbo VŠĮ „Vilniaus festivaliai“, už šį darbą gavo darbo užmokestį, be to, nuo 2010 m. vykdė individualią veiklą, kurios pagrindu gavo pajamų iš UAB „Riverside Music“ bei iš įmonės „Riverside Music Limited“. 2017 m. kovo 20 d. tarnybiniame pranešime Nr. A9-96 Kultūros ministerijos Vidaus audito skyriaus vedėja nurodė, jog galimai LNOBT generalinio direktoriaus nesivadovavo VPIDVTĮ 23 straipsnio 2 dalies 2 punkto bei šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalimi, dėl to, vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi, siūlė organizuoti atitinkamą tyrimą. Šiame pranešime buvo pateikta informacija apie iškovo aktyvų dalyvavimą rengiant susitarimą su Londono simfoniniu orkestru, kuriam atstovavo UAB „Riverside Music“, taip pat informacija, kad iškovo tarnybinių komandiruočių metu vyko susitikimai su orkestrais, kuriems atstovauja su iškovo šeima susijusi įmonė. Kultūros ministrė 2017 m. kovo 28 d. raštu kreipdamasi į VTEK nurodė aplinkybes, kuriomis jau žinomos kaip pagrindas atlikti galimo VPIDVTĮ pažeidimo vertinimą, t. y. kad iškovas privačių interesų deklaracijoje nurodė, jog jo sūnus yra įmonės „Riverside Music Limited“ akcininkas, tačiau paaiškėjo, kad jis yra ir direktorius, taigi juridinis asmuo, kuriam tarpininkaujant LNOBT pirkto paslaugas yra tiesiogiai valdomas iškovo sūnaus; iškovas, siūlydamas LNOBT kūrybinės veiklos programas, įtraukė savo sūnaus vadovaujamą įmonės orkestrą, muzikos meno trupę, meno kūrėjų, atlikėjų pasirodymus, kuriems atstovauti Lietuvoje iškovo sūnaus įmonė turėjo išskirtines teises. Iškovas yra susijęs darbo santykiais ir gavo pajamų iš UAB „Riverside Music“. Dalį savo darbinį veiklą LNOBT iškovas atliko turėdamas atliko organizuoti VŠĮ „Vilniaus festivaliai“ renginius.
48. Iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusiomis Lietuvos Respublikos teatrų ir koncertinių įstaigų įstatyme nebuvo įtvirtinta reikalavimu LNOBT vadovui, norinčiam dirbti kitą darbą, gauti tam kultūros ministro leidimą, taigi toks leidimas iškovui iki 2017 m. sausio 1 d. nebuvo reikalingas. Tačiau 2016 m. rugsėjo 20 d. priėmus naujos redakcijos PSMĮ, kuris įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d., šio įstatymo 13 straipsnyje buvo įtvirtinta, kad nacionalinio, valstybinio ir savivaldybės teatro ir koncertinės įstaigos vadovai leidžiami dirbti kitą darbą ir gauti atlygį, jeigu tai nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto ir nediskredituoja teatro ir koncertinės įstaigos autoriteto; sprendimų dėl leidimo įstaigos vadovui dirbti kitą darbą priima savininko teisės ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovas jo nustatyta tvarka.

49. Remiantis pasikeitusiu teisiniu reglamentavimu, ieškovas, norėdamas tęsti darbą VšĮ „Vilniaus festivaliai“ ir toliau vykdyti individualią veiklą bei gauti iš jos pajamų, turėjo pareigą gauti kultūros ministro leidimą, kuris yra išduodamas štyrus ir nuostabi, jog kitas darbas ir pajamų už jį gavimas nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto, nediskredituoja teatro ir koncertinės įstaigos autoriteto. Šiuo atveju ieškovas turėjointis aktyvių veiksmų ir kreiptis dėl tokio leidimo gavimo bei pateikti informaciją, reikalingą įvertinti, ar gali būti leidžiama dirbti kita darba ir gauti atlygį. Ar ieškovo veiklai reikšmingą naują įstatymo reikalavimą jam turėjo žinoma, nes ieškovo pareigybės aprašymo 5.1 punkte įtvirtintas specialusis reikalavimas būti susipažinusiems su įstatymais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais teatrų ir koncertinių įstaigų veiklą, viešųjų ir privačių interesų derinimą, taip pat kyla iš bendrųjų juridinio asmens valdymo organo pareigų užtikrinti juridinio asmens veiklos teisėtumą bei vengti interesų konflikto, nustatytą CK 2.87 straipsnyje.
50. Byloje nustatyta ir šalių negincijama, kad dėl leidimo dirbti kitą darbą (t. y. VšĮ „Vilniaus festivaliai“) ieškovas į kultūros ministrę kreipėsi 2017 m. balandžio 24 d. prašymu, t. y. po to, kai Kultūros ministerija 2017 m. kovo 31 d. raštu Nr. S2-853 informavo ieškovo apie jo atžvilgiu pradėtą galimo darbo drausmės pažeidimo tyrimą jam dirbant LNOBT generaliniu direktoriumi ir nesikreipus dėl leidimo gavimo dirbti kitą darbą. Dėl leidimo užsiimti individualia veikla ieškovas nesikreipė net ir Kultūros ministerijai pradėjus minėtą tyrimą.
51. Bylą nagrinėję teismai vadovavosi kasacinio teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartyje konstatuotomis aplinkybėmis ir vertino, ar ieškovo steigėjas atleido iš darbo pats nustatęs aplinkybės dėl neteisėto veikimo esant interesų konfliktui. Teismai priėjo prie išvados, kad Komisija ne tik vadavosi VTEK sprendimui bet ir pati atliko tyrimą, rinko duomenis apie galimus ieškovo viešųjų ir privačių interesų pažeidimus ir, remdamasi šia informacija, priėmė motyvuotą išvadą dėl ieškovo darbo drausmės pažeidimo.
52. Pažymėtina, kad byloje surinktos faktinės aplinkybės, susijusios su ieškovo vykdyta ne darbine veikla, buvo pateiktos tiek VTEK, tiek kultūros ministro 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 sudarytai komisijai, parengusiai 2017 m. birželio 12 d. motyvuotą išvadą. Priešingai nei teigia ieškovas, būtent Komisijos pateikti duomenys buvo pagrindas ir VTEK sprendimui dėl ieškovo VPIDVTĮ pažeidimų konstatavimui. Dėl vien aplinkybė, kad Komisija savo išvados dėl VPIDVTĮ pažeidimo, be kita ko, grindė VTEK, kaip specialaus subjekto tiriančio ir priimančio sprendimus dėl asmenų veiklos atitikties VPIDVTĮ nuostatomis, sprendimo motyvais, negali būti aiškinama taip, kad Komisija pat neatliko jokio tyrimo ar savarankiško vertinimo, nes duomenis apie faktines aplinkybes, kurios leido vertinti galimą interesų pažeidimą, ji turėjo ir jas kaip sprendimo pagrindą nurodė savo išvados įžanginėje dalyje. Darbdavys, kuriam atstovavo Komisija, taip pat ir kultūros ministrė, net ir nesant VTEK sprendimo, turi teisę pagal turimus faktinius duomenis pats įvertinti, ar ieškovo, kaip įstaigos vadovo, kitos pareigos ir gaunamos pajamos nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto. Dėl to sutiktina su bylą nagrinėjusių teismų vertinimu, kad ir nesant galiojančių VTEK išvadų yra pagrindas vertinti, jog ieškovas pažeidė PSMĮ 13 straipsnio nuostatas.

Dėl darbo pareigų pažeidimo pobūdžio

53. Kai už šūkštų darbo pareigų pažeidimą atleistas iš darbo darbuotojas ginčija darbo sutarties nutraukimo teisėtumą teismine tvarka, darbdavys (atsakovas) turi įrodyti ne tik nusizengimo padarymo faktą, bet ir tai, kad nusizengimas buvo šūkštus. Teismas vertina, ar darbuotojo neteisėto veiksmo atitinka DK 235 straipsnyje nustatytą šūkštus darbo pažeidimo sąvoką ir ar sudaro pagrindą nutraukti darbo sutartį pagal DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punktą, nepriklausomai nuo to, pagal kurį DK 235 straipsnio 2 dalies punktą darbuotojo neteisėtus veiksmus kaip darbo pareigų pažeidimą kvalifikavo darbdavys.
54. Sprendžiant klausimą, ar konkretus darbo pareigų pažeidimas yra šūkštus, turi būti nustatyta darbuotojo kaltės forma (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2012; 2013 m. sausio 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2013; 2018 m. vasario 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-55-248/2018 29 punktą).
55. Bylą nagrinėję teismai, vertindami darbo drausmės pažeidimo atitiktį šūkščiam darbo drausmės pažeidimui, nusprendė, kad ieškovo veiksmas atitiko DK 235 straipsnio 2 dalies 4 punkte apibrėžtą elgesį. Šiame punkte nustatyta, kad šūkščiu darbuotojo pareigų pažeidimu laikoma pasinaudojimas pareigomis siekiant gauti neteisėtų pajamų sau ar kitiems asmenims arba dėl kitokių asmeninių paskatų, taip pat savavaliavimas ar biurokratizmas. Savavaliavimas aiškintinas kaip akivaizdus teisės aktų nuostatų dėl pareigų vykdymo ar teisių įgyvendinimo tvarkos nepaisymas, pavyzdžiui, darbuotojo veikimas akivaizdžiai ir nepateisinamai nepaisant nustatytos jo kompetencijos, veiksmų atlikimas ignoruojant privalomą jų atlikimo tvarką ir pan. (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-117/2012; 2018 m. lapkričio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-420-690/2018 37 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Teismai nusprendė, kad ieškovas savavaliavo, užsiėmęs papildoma veikla be atsakovės leidimo.
56. Teismai atsižvelgė į tai, kad ieškovas, būdamas LNOBT vadovas, žinodamas apie įstatyme įtvirtintą reikalavimą nuo 2017 m. sausio 1 d. turėti leidimą dirbti VšĮ „Vilniaus festivaliai“, taip pat individualiai veiklai vykdyti, šio įstatymo reikalavimų nepaisė, ilgą laiką pats nesiėmė aktyvių veiksmų kreiptis dėl leidimo gavimo, surinkti ir pateikti duomenis, reikšmingus įstatyme nurodytai galimybei dirbti kitą darbą, tikrinti. Gavęs 2017 m. gegužės 19 d. Kultūros ministerijos įpareigojimą iki 2017 m. gegužės 25 d. pateikti papildomą informaciją, reikalingą sprendimui dėl leidimo dirbti kitą darbą priimti, tokios informacijos ieškovas nepateikė.
57. Nepagrįstai laikytini kasacinio skundo argumentai, kad ir atsakovė dėl spėsti dėl leidimo suteikimo, nes ieškovas nepateikė atsakovės nurodytos informacijos, reikalingos tokiam sprendimui priimti. Be to, nėra pagrindo išvada, kad atsakovė esant aptartoms bylos aplinkybėms turėjo suteikti leidimą dirbti kitą darbą. Nagrinėjamoje byloje buvo nustatyta, kad ieškovo papildomo darbo pobūdis buvo toks, jog jis negalėjo išvengti interesų konflikto situacijos. Nustatyta, kad ieškovas, sudarydamas LNOBT kūrybinės veiklos programas, į repertuarą įtraukė savo būnaus vadovaujamą įmonės orkestrą, muzikos meno trupes ir pan., kuriems atstovaujanti Lietuvoje jo būnaus įmonė turi išskirtines teises. Taip pat Kultūros ministerijos Vidaus audio skyriaus informacija, pateikta po LNOBT vidaus audio, patvirtina, jog ieškovas dar iki 2016 m. kovo 17 d., kai kreipėsi į kultūros ministrą dėl nusisalinimo, atstovavo LNOBT-Svarstant, rengiant ir detalizuojant būsimo susitarimo su Londono simfoninio orkestru aplinkybes, jau iš anksto žinodamas, jog šis orkestras visus organizacinius klausimus pateikė UAB „Riverside Music“, susijusius su jo būsimo; ieškovas LNOBT darbinį komandiruočių metu pats asmeniškai aptarė būsimo orkestru, kuriam atstovauja būtent UAB „Riverside Music“, gastrolių LNOBT 2016 m. gegužės 26 d. sutarties detales. Taip pat abi komisijos turėjo informaciją iš Valstybinės mokesčių inspekcijos bei Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos apie tai, kad ieškovas 2015 m. ir 2016 m. pavyzdį individualią veiklą, už ją gavo pajamų tiek iš įmonės „Riverside Music Limited“, tiek iš UAB „Riverside Music“, nors apie savo turimas sąsajas su būsima vadovaujama įmone ir iš jos gaunamas pajamas ieškovas nenurodė savo privačių interesų deklaracijoje. Iš šių duomenų darytina išvada, kad ieškovo veikla LNOBT ir kitos jo veiklos, kuriomis jis užsiėmė ir siekė užsiimti ateityje, buvo susijusios tokio būdu, kad jis, kaip LNOBT vadovas, turėjo nuolat spėsti dėl naudą jam ir jo šeimos nariui galimai teikiančių klausimų, todėl nėra pagrindo išvada, kad atsakovės interesas būtų atitiktis leidimo ieškoviui dirbti papildomą darbą suteikimas.
58. Dėl aptartų argumentų sutiktina su apeliacinės instancijos teismo vertinimu, kad tokie ieškovo veiksmai yra savavaliavimas DK 235 straipsnio 2 dalies 4 punkto prasme.
59. Dėl to manytina, kad teismai, nagrinėdami atnaujintą bylą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nurodyta apimtimi, pagrįstai įvertino, kad Komisijos turėta informacija, net ir panaikinus VTEK sprendimą, leido PSMĮ 13 straipsnio pažeidimą kvalifikuoti kaip šūkštų darbo pažeidimą.
60. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad bylą nagrinėję teismai, sprenddami, ar PSMĮ 13 straipsnio pažeidimas vertintinas kaip šūkštus darbo pareigų pažeidimas, analizavo jo objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius ir pagrįstai nusprendė, kad šis pažeidimas laikytinas šūkščiu DK 235 straipsnio prasme.

Dėl ieškovo paskirtos drausmės nuobaudos proporcingumo

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartyje nurodyta, kad teismas pakartotinai nagrinėdamas bylą taip pat turi įvertinti, ar, išnykus vienam iš darbo pagrindų dėl šūkštus darbo pareigų pažeidimo, ieškoviui pagrįstai buvo skirta DK 237 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo; ar, esant panaikintam VTEK sprendimui, drausmės nuobaudos (atleidimo iš darbo) taikymas, konstatavus PSMĮ 13 straipsnio pažeidimą, atitiktų DK 238 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus ir būtų proporcinga priemonė padarytam darbo pareigų pažeidimui.
62. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad net ir pripažinus darbo drausmės pažeidimą šūkščiu, savaime nereikšia, kad darbuotojui vien dėl to gali būti taikoma griežčiausia drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo. Esant šūkščiam darbo pareigų pažeidimui gali būti proporcingos ir lengvesnės drausmės nuobaudos – pastaba ar papeikimas.
63. Pagal kasacinio teismo praktiką, parinkdamas drausmės nuobaudos rūšį pagal DK 238 straipsnyje nustatytus kriterijus (darbo drausmės pažeidimo sunkumą, sukeltus padarinius, darbuotojo kaltę, aplinkybes, kuriomis šis pažeidimas buvo padarytas, atsižvelgiant į tai, kaip darbuotojas dirbo anksčiau) darbdavys taip pat turi įvertinti skiriamas drausmės nuobaudas tikslingumą ir jos įtaką darbo drausmės užtikrinimui. Darbuotojo požiūris į padarytą pažeidimą, kaltės pripažinimas, kritiškas savo elgesio vertinimas taip pat turi reikšmės drausmės atsakomybės rūšių parinkimui, nes parodo, ar ateityje darbdavys gali tikėtis, kad darbo drausmės pažeidimą padaręs asmuo pastatys, kad nereikės jo neteisėto elgesio saugoti ar nuogustauti dėl tolynio neteisėtų veiksmų. Kitaip tariant, įvertinęs aplinkybių visumą darbdavys sprendžia, ar yra pagrindas darbuotojui pasistiekti. Jeigu išvardytos aplinkybės rodo padarytą padarinius asmens abejingumą dėl savo padarytų veiksmų ir kartu atskleidžia jo nesiskaitantį su darbdavio interesais, tai pasistiekti pripradimas ir jo nulemtas darbdavio pasirinkimas nutraukti darbo sąrykius teismo gali būti pripažintais proporcinga darbdavio pasirinkimo priemone ginant savo interesus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-461-695/2018 50 punktą; 2020 m. gegužės 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-158-684/2020 30 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
64. Nepagrįstai laikytini kasacinio skundo argumentai, kad bylą nagrinėję teismai vertino tik ieškovo einamas pareigas, o kitus reikšmingus bylai turinčius kriterijus, kaip darbo drausmės pažeidimo sunkumą, sukeltas pasekmes, darbuotojo kaltę, tai, kaip darbuotojas dirbo anksčiau, ignoravo. Bylą nagrinėję teismai vertino aplinkybių visumą, taip pat ir darbuotojo padaryto pažeidimo sunkumą, darbuotojo požiūrį į padarytą pažeidimą ir nustatė, kad ieškovas, net ir sužinojęs apie jo atžvilgiu pradėtą drausminį tyrimą, su prašymu išduoti leidimą dirbti kitą darbą į kultūros ministrę kreipėsi tik dėl darbo VšĮ „Vilniaus festivaliai“, tačiau nesikreipė dėl leidimo vykdyti individualią veiklą. Sulaukęs atsakovės 2017 m. gegužės 19 d. rašto, kurio prašymą pateikti papildomą informaciją siekiant atlikti tinkamą prašymo išduoti leidimą dirbti kitą darbą vertinimą, pvz.: nurodyti įmonę ar įstaigą, kurioje papildomai dirbama, darbinės veiklos teisinę formą bei rūšį, veiklos pobūdį, pareigas atliekamas funkcijas ir pan., ieškovas šio prašymo nepildė ir jokios informacijos nepateikė. Byloje nenustatyta, kad ieškovas būtų komunikavęs su atsakove, pripažinęs savo padarytą PSMĮ 13 straipsnio pažeidimą, siekęs paašikinti dėl vėlavimo kreiptis į atsakovę dėl leidimo gavimo priežastis. Toks ieškovo nebendradarbiavimas ir jo padaryto pažeidimo pobūdis (tiesioginis papildomoms veiklos rūšys su ieškovo vadovaujama darbu LNOBT, gaunamas iš šios veiklos pajamos), susiklosčiusios ieškovo interesų konflikto situacijos neigimas lėmė, kad jis prarado LNOBT steigėjo ir savininko (valstybės) funkcijas įgyvendinančios Kultūros ministerijos pastikėjimą juo kaip tinkamu eiti LNOBT vadovo pareigas.
65. Teisėjų kolegija sutinka su bylą nagrinėjusių teismų vertinimu, kad, atsižvelgiant į ieškovo eity pareigų specifiką ir reikšmingumą, jam pagrįstai taikytini didesni atidumo, atsargumo ir rūpestingumo reikalavimai. Vadovaujančių darbuotojų darbo specifiška, pobūdis ir reikšmė lemia, kad tokiems darbuotojams suteikiama diskreција priimti sprendimus, reikšmingus juridiniams asmeniui, kuriam jie vadovauja, todėl svarbus darbdavio pasistiejimas, kad darbuotojas šia diskreция naudosis tinkamai, geriausias darbdavio interesais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-115/2013; 2015 m. kovo 13 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-134-469/2015). Sutiktina, kad ieškovas, kaip įstaigos vadovas, daro didelę įtaką tinkamai valdant LNOBT biudžetą išsudarant repertuarą, todėl jo kitos veiklos, kuri kelia nuolatint interesų konfliktą, tešinas be leidimo, ieškovo požiūris į šį pažeidimą, bendradarbiavimo stoka sudarė pakankamą pagrindą bylą nagrinėjusiems teismams spėsti, kad už ieškovo šūkštų darbo drausmės pažeidimą pagrįstai buvo taikyta griežčiausia drausminė nuobauda – atleidimas iš darbo.
66. Kasacinio skundo argumentai, kad paskirta drausminė nuobauda yra neproporcinga, nes ieškovo PSMĮ 13 straipsnio pažeidimas nesukėlė neigiamų padarinių, atmetami kaip nepagrįsti. Kasacinio teismo išaiškinta, kad aplinkybė, jog dėl darbuotojo atliktų veiksmų darbdavys nepatyrė žalos, nekeičia aplinkybių vertinimo, nes tam, kad nusizengimą, kurio pažeidžiamas darbo pareigos, būtų galima kvalifikuoti kaip šūkštų, nebūtina nustatyti, ar darbdavys patyrė realios turinės žalos (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 1 d. nutarties civilinėje byloje Nr. Nr. e3K-3-259-686/2017, 40 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
67. Teisėjų kolegija, apibendrinama pirmiau nurodytus argumentus, konstatuoja, kad byloje teismų nustatytų faktinių bylos aplinkybių visuma teikia pakankamą pagrindą spėsti, jog ieškovo atleidimas iš pareigų buvo proporcinga priemone jo padarytam šūkščiam darbo pareigų pažeidimui.

Dėl drausmės nuobaudos skyrimo termino (ne)praleidimo

68. Kasaciniame skunde argumentuojama, kad VTEK sprendimo panaikimas nulemia, jog atsakovė praleido terminą drausminei nuobaudai paskirti. Panaikinus VTEK sprendimą Nr. KS-52, terminas nuobaudai skirti nebegali būti skaičiuojamas nuo VTEK sprendimo Nr. KS-52 priėmimo dienos ar nuo VTEK sprendimu Nr. KS-52 paremtos Komisijos išvados priėmimo dienos. Šiuo atveju terminas drausminei nuobaudai skirti turi būti skaičiuojamas ne nuo panaikinimo, t. y. neegzistuojančios, aplinkybės, o nuo tada, kai atsakovė sužinojo apie ieškovo padarytus pažeidimus, t. y. 2017 m. balandžio 24 d.
69. DK 241 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad drausminė nuobauda skiriama tuo šūku pat pašeikšęs darbo drausmės pažeidimui, bet ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo tos dienos, kai pažeidimas pašeikšėjo, neįskaitant laiko, kurį darbuotojas darbe nebuvo dėl ligos, buvo komandiruojęs arba atostogavo, o išskųs baudžiamąją bylą, – ne vėliau kaip per du mėnesius nuo baudžiamosios bylos nutraukimo arba teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos.
70. Šioje dalyje nustatytas terminas yra procesinės prigimtės, nurodantis laikotarpį, per kurį darbdavys turi apsispręsti ir gali skirti drausminę nuobaudą darbuotojui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-137-701/2016, 24 punktą).
71. Kasacinio teismo išaiškinta, kad darbo drausmės pažeidimo pašeikėjimo diena pagal DK 241 straipsnio 1 dalį aiškintina kaip ta diena, kurią darbdavys arba jo atstovai (DK 14, 16, 24 straipsniai) tapo žinomas šių aplinkybių visetas: a) darbo drausmės pažeidimo faktas; b) darbo drausmės pažeidimą padaręs konkretus darbuotojas. Darbo drausmės pažeidimo pašeikėjimas, nuo kurio prasideda DK 241 straipsnio 1 dalyje nustatytas vieno mėnesio terminas, reikšia, kad turima informacija nekelia pagrįstų abejonių dėl darbo drausmės pažeidimo fakto ir pažeidėjo asmens. Jeigu turima informacija nekelia konkrečių spėsti apie tai, kaip pagrįstai abejonių, gali būti atliekamas tyrimas, tačiau dėl jo atlikimo turi būti apsispręsdama per protingą laiką. Nepagrįstas delsimas gali būti vertinamas kaip darbdavio pasinaudojimas jam suteikta diskreция apskritai nepagrįsti drausmės atsakomybės taikymo procedūrai. Darbdavys, įgyvendindamas savo teisę aiškintis ir tirti darbo drausmės pažeidimą, negali pažeisti darbuotojo interesų ar jo neproporcingai suvaržyti, pažeisti DK 241 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos garantijos darbuotojui. Tyrimo organizavimas turint tikslą nukelti ir atėti drausmės nuobaudos skyrimo termino eigos pradžia vertintinas kaip neteisėtas veikimas. Tyrimas, kurį darbdavys nusprendžia įvykdyti, turi būti atliekamas operatyviai, per protingą trumpą laiką. Esant teisme ginčui dėl drausmės nuobaudos skyrimo termino laikytosi, darbdavys, teigiantis, kad buvo poreikis atlikti tyrimą, turi šią aplinkybę įrodyti. Atlikto tyrimo rezultato, pavyzdžiui, išvados, pateiktina diena laikytina darbo drausmės pažeidimo paašikėjimo diena, jeigu darbdavys pagrindžia aplinkybės dėl poreikio atlikti tyrimą egzistavimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-244-248/2019 49 punktą; 2019 m. kovo 8 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-701/2019 51 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
72. Šioje byloje apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs byloje nustatytas aplinkybes, padarė išvadą, kad darbo drausmės pažeidimo, už kurį ginčijamą kultūros ministro 2017 m. birželio 12 d. įsakymu paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš pareigų, pašeikėjimo diena laikytina 2017 m. birželio 12 d., kai galimas ieškovo darbo drausmės pažeidimui nagrinėti buvo gauta Komisijos galutinė išvada. Atsakovė, gavusi Vidaus audio skyriaus vedėjo 2017 m. kovo 20 d. tarnybinių prašymų Nr. A9-96 apie galimus ieškovo pažeidimus, turėjo abstrakti informaciją, nurodytą tarnybiniame prašyme, ir, elgdamas apdairiai, atidžiai ir rūpestingai, negalėjo ir neturėjo besalygiškai ja pasitikėti, o turėjo jai ir vertinti jog pateiktų duomenų tikrumą, pakankamumą ir pan., jai priimančioms priemonėms pasitikrinti gautą informaciją, taip pat surinkti kitą aktualią informaciją. Dėl to 2017 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-517 „Dėl komisijos galimam darbo drausmės pažeidimui nagrinėti sudarymo“ sudarė komisiją galimam ieškovo darbo drausmės pažeidimui širti ir, gavusi jos išvadą, tą pačią dieną paskyrė ginčijamą drausminę nuobaudą. Sutiktina, kad gavus Komisijos išvadą atsakovei neliko abejonių dėl darbo drausmės pažeidimo fakto ir pagrindo ieškoviui taikyti drausminę nuobaudą buvimu. Dėl to sprendina, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė drausminės

nuobaudos skyrimą reglamentuojančias teisės normas ir 2017 m. birželio 12 d. Įsakymu drausminė nuobauda paskirta nepažeidus DK 241 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto vieno mėnesio termino.

73. Teisėjų kolegija taip pat sutinka su bylą nagrinėjusių teismų išvada, kad VTEK sprendimas buvo tik vienas iš informacijos šaltinių apie ieškovo galimą darbo drausmės pažeidimą, tyrimą dėl galimo darbo drausmės pažeidimo atlikusi Komisija padarė išvadą, remdamasi tyrimo metu surinktų duomenų visuma, tiek Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Kultūros ministerijos Vidaus audito skyriaus pateikta informacija, ieškovo paaiškinimais, tiek ir kita medžiaga. Dėl to nepagrįstais laikytini kasacinio skundo argumentai, kad, panaikinus VTEK sprendimą, panaikinta, neegzistuojanti laikytina ir Komisijos išvada ir nuo jos negali būti skaičiuojamas drausminės nuobaudos skyrimo terminas.
74. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad kasacinio skundo argumentai vertintini kaip nesudarantys teisinio pagrindo pripažinti, jog apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė DK 241 straipsnio 1 dalį.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

75. Apibendrinama šioje nutartyje išdėstyti motyvus, teisėjų kolegija nusprendžia, kad kasaciniu skundu nepagrindžiama, jog bylą nagrinėję teismai, vertindami ieškovo drausmės pažeidimą ir už jį paskirtos drausminės nuobaudos proporcingumą, pažeidė materialiosios ar proceso teisės normas, todėl naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį remiantis kasacinio skundo argumentais nėra teisinio pagrindo (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).
76. Kiti kasacinio skundo argumentai, atsižvelgiant į jų esmę, neturi teisinės reikšmės procesiniam rezultatui byloje, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
77. Šaliai, kurios naudai priimtas teismo sprendimas, jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteisiamas iš kitos šalies (CPK 93 straipsnio 1 dalis). Netenkinant ieškovo kasacinio skundo, jo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteisinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. kovo 16 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Sagatys

Agnė Tiknūtė

Jūratė Varanauskaitė